

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนของกรรมการชุมชน ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนทาง การวางแผน การส่งเสริม และ การพัฒนาการจัดการ ในแง่ของการป้องกันและ แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ศึกษาหรือพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

5.1.1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของกรรมการชุมชน

5.1.2 เพื่อศึกษาบทบาทของกรรมการชุมชนในการปฏิบัติงานการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

5.1.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

5.2 ระเบียบวิธีวิจัย

5.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร คือ กรรมการชุมชนของชุมชนย่อย จำนวน 45 ชุมชน ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 1,196 คน ได้รับการรับรองโดยเทศบาลนครขอนแก่น และดำรงตำแหน่งในปัจจุบัน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กรรมการชุมชนจำนวน 300 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนในทุกชุมชน

5.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ มีหน่วยวิเคราะห์เป็นปัจเจกบุคคล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็น

ข้อมูลทั่วไปและลักษณะส่วนบุคคล และส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 1 เดือน

5.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Sciences) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า chi-square โดยมีการพิจารณาค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.3 สรุปผลการวิจัย

5.3.1 ลักษณะส่วนบุคคลของกรรมการชุมชนที่ศึกษา

- 1) เพศ กรรมการชุมชนเป็นเพศชายร้อยละ 60.7 เพศหญิงร้อยละ 39.3
- 2) อายุ กรรมการชุมชนอายุมากกว่า 51 ปี มีมากถึงร้อยละ 64.3
- 3) สถานภาพสมรส กรรมการชุมชนส่วนใหญ่สมรสแล้ว (ร้อยละ 90.0)
- 4) ระดับการศึกษา กรรมการชุมชนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มากที่สุด ร้อยละ 58.0
- 5) ตำแหน่งในคณะกรรมการชุมชน กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.0 ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการฝ่ายต่าง ๆ
- 6) ประสบการณ์การทำงาน กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ร้อยละ 75.7 มีประสบการณ์ในการทำงานในคณะกรรมการชุมชน 1 ถึง 4 ปี
- 7) อาชีพ กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 31.6 เป็นพ่อบ้าน แม่บ้าน ข้าราชการบำนาญ และอื่น ๆ
- 8) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.0 มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับปานกลาง
- 9) ภาระครอบครัว กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 49.0 มีภาระครอบครัวในระดับมาก
- 10) การรับข้อมูลข่าวสาร กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 29.7 มีการรับข้อมูลข่าวสารในระดับมาก
- 11) ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 74.3 มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในระดับปานกลาง

- 12) ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.3 มีความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับมาก
- 13) ความคาดหวังในผลประโยชน์ กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.3 มีความคาดหวังในผลประโยชน์ปานกลาง
- 14) แรงจูงใจทางการเมือง กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.0 มีแรงจูงใจทางการเมืองน้อย
- 15) ความคาดหวังสภาพแวดล้อมชุมชนในอนาคต กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.7 มีความคาดหวังสภาพแวดล้อมชุมชนในอนาคตในระดับมาก
- 16) การรับรู้เกี่ยวกับความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 45.0 มีการรับรู้เกี่ยวกับความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ในระดับปานกลาง

5.3.2 ลักษณะทางสังคมของกรรมการชุมชนที่ศึกษา

- 1) อิทธิพลกลุ่ม กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.0 ได้รับอิทธิพลกลุ่มในระดับน้อย
- 2) การสนับสนุนจากครอบครัว กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.3 ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในระดับมาก
- 3) การสนับสนุนจากนักการเมืองท้องถิ่น กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.3 ได้รับการสนับสนุนจากนักการเมืองท้องถิ่นในระดับปานกลาง
- 4) การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.0 ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐในระดับปานกลาง
- 5) การสนับสนุนจากภาคเอกชนและองค์กรพัฒนา กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.3 ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาในระดับน้อย

5.3.3 บทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม

บทบาทในการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 43.0 มีบทบาทในการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมปานกลาง

บทบาทในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 43.3 มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมปานกลาง

5.3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมกับบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม

5.3.4.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม

1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ภาระครอบครัว การรับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ความคาดหวังในผลประโยชน์ แรงจูงใจทางการเมือง และการรับรู้เกี่ยวกับความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ปัจจัยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า อิทธิพลกลุ่ม การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากนักการเมืองท้องถิ่น และการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.3.4.2 ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม

1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า อายุ การศึกษา และ ความคาดหวังสภาพแวดล้อมชุมชนในอนาคต ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ปัจจัยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า การสนับสนุนจากภาคเอกชนและองค์กรพัฒนา ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.4 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา พบว่า กรรมการชุมชนยังมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนน้อยมาก ในขณะที่สังคมเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาหนึ่งที่สังคมเมืองต้องประสบและหาคำรุนแรงขึ้น จึงมีความ

จำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาจัดการอย่างจริงจัง โดยต้องเพิ่มศักยภาพและส่งเสริมบทบาทของกรรมการชุมชนให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชน และมีหน้าที่สำคัญในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างประชาชนในชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากผลการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) การส่งเสริมให้กรรมการชุมชนมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ต้องส่งเสริมให้มีกลุ่มการทำงานที่ดี ครอบคลุม หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุน และให้ความสำคัญกับงานดังกล่าวมากขึ้น เพราะนอกจากลักษณะส่วนบุคคลในการแสดงพฤติกรรมการกระทำของบุคคลแล้ว ปัจจัยที่มาจากภายนอกย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมการกระทำของบุคคลด้วย ในส่วนที่ศึกษาได้แก่ ปัจจัยอิทธิพลกลุ่ม การสนับสนุนจากนักการเมืองท้องถิ่น การสนับสนุนจากครอบครัว และการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ล้วนมีความสัมพันธ์กับบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง เพราะบุคคลจะต้องตัดสินใจว่าตัวเองควรทำอะไรแค่ไหน จะเอาความคิดของคนอื่นที่มองตนหรือตัดสินใจอย่างไร มาเป็นเกณฑ์สำคัญ แสดงว่าการขัดเกลาทาสังคม(Socialization) โดยผ่านกลุ่มที่เกี่ยวข้อง (Reference Group) ส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคล จากการศึกษา พบว่า กรรมการชุมชนแสดงบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนน้อย นั่นเป็นเพราะ กรรมการชุมชนส่วนใหญ่แสดงบทบาทน้อยนั่นเอง ซึ่งการที่กรรมการชุมชนจะแสดงบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งขึ้นกับกลุ่มผู้ร่วมงาน ครอบครัว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะให้ความสำคัญกับงานที่ทำเพียงใด

2) ในการส่งเสริมให้กรรมการชุมชนมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ส่วนหนึ่ง คือ ต้องเข้าใจในเหตุผลส่วนตัวและทราบศักยภาพหรือความสามารถของกรรมการชุมชนด้วย เพราะในความเป็นจริงบุคคลไม่สามารถแสดงตามบทบาทที่ถูกกำหนด หรือ ที่ถูกคาดหวัง ได้ทั้งหมด เป็นเพราะบุคคลอาจจะไม่เข้าใจในบทบาทของตน ไม่เห็นด้วยที่จะปฏิบัติตามบทบาทที่ถูกกำหนด มีปัญหาส่วนตัว หรือไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตรงกันกับการศึกษา พบว่า กรรมการชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นกรรมการชุมชนเป็นอย่างดี แต่ยังมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนน้อย ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากเหตุผลข้างต้น

5.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

1) จากการศึกษาพบว่า กรรมการชุมชนมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมน้อย ถึงแม้จะรู้และเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของตน แต่ก็ไม่ทราบแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักวิชา โดยเฉพาะบทบาทในการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ และไม่ทราบว่าควรมีกิจกรรมเหล่านี้ด้วยหรือไม่ และนี่ก็ไม่ได้ถึงว่าจะเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นในอนาคต มีแต่การแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้า คือ มีปัญหาเกิดขึ้นจึงทำการแก้ไขเป็นเรื่อง ๆ ไป หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการทำงานของคณะกรรมการชุมชน ควรจะให้ความรู้ ความเข้าใจ ให้แนวทางการปฏิบัติหรือกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมแก่กรรมการชุมชนอย่างชัดเจน โดยการให้การฝึกอบรม หรือการให้ข่าวสาร ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ระดับการรับข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม จึงควรให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่กรรมการชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ในรูปแบบต่างๆ เช่น สิ่งตีพิมพ์ จดหมายข่าว จัดนิทรรศการ หรือการฝึกอบรม เพื่อยกระดับความรู้ ความเข้าใจ เกิดความตระหนักและสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน

2) เทศบาลนครขอนแก่นได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาหลายองค์กร ทั้งจากองค์กรในประเทศและต่างประเทศ แต่จากผลการศึกษาพบว่า กรรมการชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาน้อยมาก นั่นเป็นเพราะองค์กรต่างๆ ประสานงานกับเทศบาลโดยตรง ในแง่ของการวางแผนนโยบาย การศึกษาข้อมูล การให้คำแนะนำและช่วยเหลือการทำงานของเทศบาล ดังนั้น หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเทศบาล สาธารณสุขหรือโรงเรียน ควรมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อม อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ในแง่ของการให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา สนับสนุน งบประมาณ แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักรกล หรือยานพาหนะ รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานให้แก่คณะกรรมการชุมชน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยอาจจะขอความร่วมมือจาก ภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวนมาแล้ว หรือจัดให้มีการจัดการฝึกอบรม การประกวดชุมชน โดยที่มีการติดตามตรวจสอบผลงานสม่ำเสมอ เพื่อคณะกรรมการชุมชนและประชาชนจะได้มีจิตสำนึกและเห็นความสำคัญของการมีสภาพแวดล้อมในชุมชนที่อยู่อาศัยที่ดี ความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ปลอดภัย

5.4.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

- 1) ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณที่กลุ่มตัวอย่างต้องตอบคำถามเฉพาะที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์เท่านั้น ไม่สามารถอธิบายหรือให้ข้อมูลในรายละเอียดมากไปกว่านั้น ดังนั้น จึงควรมีศึกษาบทบาทของกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่สามารถเจาะลึกได้ถึงรายละเอียดในการปฏิบัติงานที่เป็นบทบาทจริง รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข้ปัญหาและอุปสรรคนั้น
- 2) ควรมีการศึกษากลุ่มองค์กรอื่น ๆ ที่มีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง
- 3) ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาให้มากขึ้น เช่น บทบาทของประชาชนโดยทั่วไปในการจัดการสิ่งแวดล้อม บทบาทของครูในการปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนัก หรือให้สิ่งแวดล้อมศึกษาแก่เยาวชน เป็นต้น
- 4) ควรมีการศึกษาถึงศักยภาพและความพร้อมของคณะกรรมการชุมชน หรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน สังคม เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนหรือองค์กรต่าง ๆ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น